

Procés participatiu del Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya

Taula territorial de Tarragona (13.02.2019)

Direcció General del Patrimoni Cultural

25 d'abril de 2019

Assistents

Taula territorial realitzada el 13 de febrer de 2019 a l' Arxiu Històric de Tarragona, amb els assistents següents:

	Cognoms, Nom	Adscripció
1	Núria Curull	Arxiu Central Jutjats de Tarragona
2	Josep Samper	Arxiu Central Jutjats de Tarragona
3	Enric Mateu	Arxiu Audiència Provincial de Tarragona
4	Alfred Redondo	Arxiu Delegació del Govern Generalitat Tarragona
5	Carles Bertran	Agència Catalana de l'Aigua
6	Mercè Iglesias	Arxiu central Jutjats de Tarragona
7	Joaquim Nolla	Arxiu Municipal de Tarragona
8	Isabel Companys	Arxiu Històric de Tarragona
9	Neus Reverté	Arxiu COAC Tarragona
10	Pedro Otina	Arxiu Municipal de Cambrils
11	Jordi Valls	Arxiu Central Administratiu Terres de l'Ebre
12	Núria Gavarró	Arxiu Josep Tarradellas (Poblet)
13	Ricard Ibarra	Arxiu Històric de Tarragona
14	Lali Albareda	Arxiu Comarcal Conca de Barberà
15	Josep Maria Porta	Arxiu Comarcal Conca de Barberà
16	Jaume Teixidó	Arxiu Comarcal Baix Camp
17	Nati Castejón	Arxiu Comarcal Baix Penedès
18	Gerard Mercadé	Arxiu Comarcal Ribera d'Ebre
19	Laia Vidal	Arxiu Comarcal Terra Alta
20	Laura Florensa	Arxiu Jutjats de Tortosa
21	Miriam Laqui	Magma (Arxiu Jutjats de Tortosa)
22	Laura Atienza	Arxiu Comarcal Baix Ebre
23	Elisenda Cristià	Arxiu Municipal Reus
24	Laia Lanceta	Arxiu Històric de Tarragona
25	Sergi Borrallo	Arxiu General Diputació de Tarragona
26	Núria Canyelles	Arxiu Municipal de Torredembarra
27	Jordi Enfedaque	Arxiu Municipal de Sant Carles de la Ràpita

Antecedents

El govern de la Generalitat de Catalunya, en la reunió d'11 de desembre de 2018, va aprovar el Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya com un projecte transversal i participatiu a desenvolupar els anys 2019 i 2020.

La primera fase del Pla és la realització d'un procés participatiu obert a les administracions públiques, responsables i professionals dels arxius i la gestió documental, institucions privades, empreses i associacions per a realitzar entre tots la diagnosi del Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC).

La Direcció General del Patrimoni Cultural ha convocat vuit taules de debat en tot el territori. Amb aquesta trobada presencial iniciem el procés de participació, que continuarà després amb la convocatòria de taules d'experts per a reflexionar sobre els temes que hagin sorgit en el debat.

El debat en taules territorials s'organitza en dues parts. En una **primera part** els assistents expliquen què pensen de la situació del seu lloc de treball i sobre el centre, servei, institució o empresa on treballen, així com del sector de l'arxivística i la gestió documental en una visió més global. En una **segona part** es reflexiona sobre sis àmbits de debat.

Resum del debat general de la primera part

- Els arxius judicials realitzen tasques molt diferents de les que fan els arxiviers de Cultura. Actualment els arxiviers es troben desbordats degut a l'impacte que ha suposat l'administració electrònica i treballen amb grans volums de documentació. Tenen dèficit d'equipament i personal. Es voldria incidir més en la gestió documental i per això cal ampliar els quadres de classificació i disposar de més taules d'avaluació. Els arxius judicials estan en fase de transformació i el volum de treball està augmentant exponencialment. Si el resultat del pla no es plasma en un augment de recursos i dotació econòmica, no tindrà sentit fer cap proposta.
- Hi ha una manca global d'infraestructures i recursos. El repte de l'administració electrònica és la gran preocupació. Què succeirà amb ARESTA?. Es podrà ampliar l'iArxiu?.
- Les principals preocupacions de la professió són,
 - la manca de reconeixement professional i l'insatisfactori posicionament dels arxiviers dintre de les diferents administracions,
 - l'administració electrònica i la seva gestió. Hi ha arxius que encara tenen massa paper i tot just acaben d'iniciar la transició cap a l'administració electrònica. Hi ha encara molts interrogants associats a com seran els expedients electrònics i com s'implementaran.
- Els arxius judicials tenen un problema de disseminació. La seva titularitat correspon al Ministeri de Justícia, però estan gestionats per l'administració de la Generalitat, fet que situa als arxiviers judicials al mig de les dues administracions amb els problemes que això pot comportar. Així mateix, els arxius judicials tenen una gran manca d'equipaments i infraestructures. D'altra banda, la documentació electrònica i la seva implantació són la gran preocupació. Es troba a faltar un major paper dels arxiviers en la definició de protocols de la gestió documental i hi ha una gran mancança de taules d'avaluació.

- Hi ha arxius diferents amb necessitats també diferents, per tant el Pla ha de reflectir la diversitat d'arxius. La professió d'arxiver està canviant cap a la de gestor documental i preocupa el suport que s'ha de donar als arxius municipals per poder afrontar aquesta transformació.
- Es produeix una multiplicació de tasques i hi ha poc personal. S'està donant una demanda d'informació i els usuaris esperen resposta amb immediatesa. Per altre cantó, molts fons estan poc descrits i es disposa de pocs mitjans per fer-ho.
- En el cas d'arxius d'institucions privades, el principal problema que impedeix desenvolupar totes les tasques és la manca de recursos humans. Alguns d'aquests arxius, com el del Col·legi d'Arquitectes, experimenten una gran pressió per ingressar fons documentals.
- La migració cap a l'administració digital ha donat molta visibilitat als arxivers en l'entorn municipal. Els arxius municipals suporten molta demanda d'informació i han de realitzar molts ingressos extraordinaris. La gran preocupació és el desplegament total de l'administració digital per a la què els arxivers no tenen suficient preparació. Tanmateix, el canvi a l'administració electrònica és una oportunitat per a fer visibles als arxius.
- Repte fonamental del desplegament de l'administració electrònica: poca formació i coneixement, manca de taules d'avaluació i de personal. Necessitat de consolidar les plantilles per poder realitzar totes les tasques encarregades a l'arxiu.
- Cal el recolzament de la Generalitat per poder professionalitzar els arxius privats i eclesiàstics. Cal explotar millor la informació dels arxius històrics. Així mateix, és preocupant la preservació dels documents digitals i el seu ús a llarg termini. És necessari millorar la cooperació, per exemple, es podrien unir recursos en un únic repositori per poder oferir fons complets o complementaris. Finalment, s'ha de plantejar com els arxius històrics atendran els nous públics en l'era digital.
- És necessari l'augment i la equiparació de recursos entre els diversos centres d'arxiu i acabar amb les diferències actuals. La Generalitat no ha de suplir la responsabilitat que tenen les altres administracions. Els arxius provincials no se senten ben representats al SAC, ja que no estan presents al Consell Nacional d'Arxius i Gestió Documental i són arxius amb una problemàtica específica. D'altra banda, no té sentit uniformitzar els arxius comarcals, ja que cada territori té les seves particularitats i realitats diferents. Finalment, la llei del 2001 s'hauria de revisar a fons. L'assignatura pendent de la Generalitat és demostrar que creu en els arxius destinant-hi un pressupost suficient i dignificant la professió. Si del Pla no se'n deriva un augment de recursos, no tindrà sentit.
- L'administració electrònica s'implantarà amb arxivers o sense arxivers. Però no es pot oblidar que encara queda una immensa quantitat de fons en format paper per ingressar, conservar i descriure, i aquesta serà una tasca que hauran de fer els arxivers. D'altra banda, s'ha de tenir clar que un arxiver no és un gestor documental i que no ha de saber fer de tot. El principal problema és la multiplicitat de tasques, per tant, cal definir diferents experteses (especialització) i treballar en equip. S'ha de tendir cap a l'especialització.
- Enfortir i potenciar la xarxa d'arxius comarcals és important. Els arxius comarcals han fet una tasca rellevant en la salvaguarda dels arxius locals, però encara manquen moltes coses per fer, com la digitalització i la difusió a Internet. Els arxius comarcals i locals són centres culturals i dinamitzadors del territori. D'altra banda, s'han d'ampliar les infraestructures i modificar els horaris per atendre a la ciutadania.

- Els arxius tenen una gran mancança de recursos i de personal. Els arxivers no tenen una carrera professional definida i s'han d'equiparar els salaris al d'altres professionals de l'administració.
- Cal definir un mínim de plantilla que han de tenir els arxius. Per què les plantilles no estan ben dimensionades?. Hi ha una clara manca de recursos humans. Els arxius s'haurien de crear amb un mínim de plantilla per poder funcionar de forma correcta i aquesta plantilla hauria de tenir l'especialització necessària. Finalment, l'horari actual de matí/tarda dels arxius no és l'adient i haurien de tenir un horari de 35 h/setmanals.
- Hi ha duplictat d'acció al territori entre les diferents administracions. D'altra banda, com es reflectirà en el pla la diversitat i la relació amb el territori i quina visibilitat tindran els arxius comarcals?
- Estem davant d'un canvi brutal en la professió d'arxiver. L'administració electrònica i el suport als ajuntaments són els principals desafiaments. Els arxius comarcals han de donar suport als municipis en el desplegament de l'administració digital. Tot i la importància de l'administració electrònica, els arxius no tenen presència ni representació en el seu desplegament. D'altra banda, l'administració electrònica l'està implantant empreses subcontractades que no tenen en compte l'opinió dels arxivers i aquesta és una gran preocupació.
- S'espera que el Pla permeti enfortir el sistema i els seus òrgans directius, oferint recursos i creant-ne de compartits. Així mateix, el Pla ha de reconèixer la importància dels arxius comarcals.
- Els arxius comarcals són fonamentals on no hi ha altres estructures de suport als municipis, particularment en entorns de municipis molt petits. Però els arxius comarcals no poden suplir els arxius municipals, sinó que s'han de coordinar assumint cadascun les seves competències. Els principals problemes que enfronten els arxivers són la manca de recursos, especialment la manca de personal, i la manca de cooperació entre administracions. El Pla hauria de servir per a implicar els ajuntaments i les altres administracions en el suport als seus arxius.
- Una de les grans preocupacions actuals és salvar els fons històrics.
- Els arxivers no estan mai a les taules de debat ni en els llocs on es prenen les decisions. Hi ha una manca general d'espais i recursos, així com de plans de formació de personal. En el cas de justícia els arxius estan al final de procés i no poden intervenir a la gestió documental. Els arxius no són un servei, sinó que estan al servei de....
- La societat no sap que fan els arxivers i per donar-se a conèixer hem de ser útils, manca una visió de la professió.
- La manca de recursos a tots nivells i la precarietat laboral són dos de les grans preocupacions. En els darrers anys s'ha anat progressant però molt lentament. Els reptes s'han d'afrontar de forma transversal i tenir una visió de conjunt. Aquest procés participatiu és ben valorat.
- Cada consell comarcal contracta personal per als arxius en disparitat de condicions. La Generalitat hauria de definir i regular les condicions de contractació (nivells, sous).
- Als arxius municipals, el canvi d'adscripció a altres departaments que no són Cultura els ha donat més visibilitat i recursos. L'administració electrònica els ha desbordat, però la part positiva és que han obtingut molta visibilitat dins de l'ajuntament.
- Es troba a faltar més comunicació i trobades entre diferents arxivers en general, així com entre els vinculats a un territori en particular. Hi ha manca de coordinació i proximitat entre els arxius d'un mateix territori i això s'ha de millorar.

- Els principals problemes que tenen actualment els arxivers són la manca de recursos i l'excés de tasques que han de desenvolupar. Així mateix, hi ha una manca de formació continuada i de definició clara de categories professionals i sous.
- Ara mateix, la duplicitat entre la documentació electrònica i el món en paper suposa un doble treball. La transició cap a l'administració digital està generant expedients híbrids (paper/electrònic) i per tant en alguns casos els expedients estan fragmentats.
- De cara al futur, com es gestionarà la documentació electrònica?. Quins criteris aplicaran les diferents administracions?. Les polítiques de preservació digital són una de les grans preocupacions i un dels principals reptes que afronten els arxius.
- Preocupa la dispersió d'instruments i normatives. Actualment hi ha una gran distància entre la direcció del SAC i molts arxius, així com manca de coordinació entre administracions (es posa com exemple l'aplicatiu ACTIO que s'està implantant sense el diàleg necessari).
- Es visualitza l'arxiu del demà com un únic punt o plataforma d'accés des d'on tots els documents, històrics i electrònics siguin accessibles des d'un únic punt.
- S'han de revisar els criteris que es fan servir per determinar quan un municipi ha de tenir un arxiu, el criteri de nombre d'habitants no és suficient. Així, cal fiscalitzar en positiu i realitzar el registre d'arxius dotat de recursos.
- Els programaris que es fan servir per a l'administració electrònica són diferents en funció de l'administració i això és un problema, caldria que hi hagués uniformitat o com mínim coordinació.
- El SAC és l'eina de referència pels arxivers i ha de ser la punta de llança que defensí el sistema d'arxius. Així mateix, el SAC ha d'exigir a les diferents administracions que compleixin amb la legislació vigent i ha de fer inspeccions.
- És necessari que la Generalitat clarifiqui la normativa sobre les infraestructures dels arxius.

Resum dels diferents àmbits

A. El Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC)

Objecte: Revisió del Sistema d'Arxius de Catalunya (2001-2018): realitats, limitacions, propostes de millora i canvi.

La població no pot ser l'únic criteri per a establir la obligació legal de crear l'arxiu. Caldria per tant pensar en altres **criteris de ponderació (com la població estacional dels municipis turístics) que definissin també els recursos mínims que ha de tenir un arxiu en funció de la documentació real que es gestiona.**

D'altra banda, s'han de desenvolupar els instruments del SAC per obligar les diferents administracions, no solament a crear l'arxiu sinó a mantenir-lo d'acord amb la normativa. Així mateix, no només s'ha de poder obligar o assegurar que existeix la plaça d'arxiver, sinó que també s'ha de garantir que aquesta plaça té el perfil adient. D'altra banda, s'ha de definir com

incorporar dintre del SAC als arxius que actualment no hi són, entre ells els vinculats a municipis amb menys de 10.000 habitants. Desplegar el Registre d'arxius és el pas previ a exercir la funció inspectora.

El SAC hauria d'oferir suport perquè els centres d'arxiu compleixin els requisits que estableix el Registre d'arxius i es puguin inscriure quan el registre sigui operatiu.

El SAC es veu com un **ens abstracte**. Alguns arxius, com els judicials, no estan integrats i son "perifèrics" al propi sistema. Els arxius privats directament ja no se'n consideren.

Des d'una òptica local, interessa molt més el correcte funcionament de la CNAATD (en l'actualitat manquen taules d'avaluació) que altres elements del SAC, com per exemple el funcionament de l'Arxiu Nacional.

S'ha de discutir el paper de l'ANC, però principalment s'ha de reflexionar sobre **l'ingrés de fons documentals**. L'ANC només hauria de tenir fons d'abast nacional i no ingressar els fons que pertoquen al territori.

L'ANC pot donar suport mitjançant serveis transversals a la resta d'arxius. En el moment present manca visualitzar els recursos del sistema i quins d'aquest recursos es poden compartir entre diferents institucions i arxius. Així mateix s'ha de millorar la coordinació i cooperació entre els diferents arxius.

D'altra banda, **manca una direcció d'arxius que sigui visible i tingui rang i autoritat**. Es troba a faltar l'òrgan que englobi a tots els arxius i no només els d'una administració determinada. En aquest sentit es demana acabar amb la bicefàlia existent i donar als arxius el rang de direcció general.

Enfortir el Consell Nacional d'Arxius i la resta d'òrgans del SAC.

Un altre punt que s'hauria de discutir és **l'adscripció dels arxius al Departament de Cultura** i la seva idoneïtat. Actualment els arxius estan realitzant una transició cap a gestors documentals i es constata que en el món local ja no depenen en la seva gran majoria de l'àrea cultural. El Departament de Cultura no ha incorporat tots els aspectes de la gestió documental i la situació encara s'ha complicat més amb l'administració electrònica.

Finalment preocupa la situació dels arxius eclesiàstics on hi ha diferències notables segons els bisbats.

B. Governança i funcionament dels arxius

Objecte: Revisar la gestió dels centres d'arxiu: context normatiu, equips, recursos, treball en xarxa. Realitats, reptes i propostes de futur.

Es necessari realitzar una **definició més clara de la pràctica professional al voltant de la figura de l'arxiver** (categoria professional, salari, etc.). Així mateix, la figura de l'arxiver s'hauria d'equiparar entre les diferents administracions, això permetria millorar la mobilitat dels professionals i solucionar la manca d'arxiviers en alguns arxius i/o institucions. D'altra banda, la formació en arxivística ha de ser un requisit, no un mèrit, per poder optar als llocs de treball.

Hi ha manca de visibilitat de la figura de l'arxiver i de l'arxiu. La ciutadania no els coneix prou i no els valora.

Integrar tots els aplicatius informàtics i interconnectar-los.

Els ciutadans haurien de veure en una "finestra única" tots els arxius, és a dir, un **portal únic d'arxius**.

El **decret 76/1996 de 5 de març**, pel qual es regula el sistema general de gestió de la documentació administrativa i l'organització dels arxius de la Generalitat de Catalunya, defineixen les tasques dels diferents tipus d'arxius de la Generalitat, però s'hauria **d'aplicar a tots els arxius del País**.

S'haurien d'estipular quines haurien de ser **les plantilles bàsiques dels diferents tipus d'arxius i en funció de quins ratis**. Això permetria destinar els recursos necessaris en funció del tipus d'arxiu, i les seves necessitats.

Així mateix, cal **potenciar els espais de col·laboració i les eines participatives**. Actualment hi ha **manca de col·laboració entre les administracions**.

El Pla és el moment per a redefinir els distints rols professionals.

C. Gestió dels documents, de la informació i la transparència

Objecte: La gestió documental i l'accés als arxius en la preservació dels drets dels ciutadans en una societat oberta i democràtica.

La llei d'arxius no té la mateixa força que altres lleis, com ara la que regula la transparència o la protecció de dades. D'altra banda, l'accés s'ha associat a digitalització, però hi ha una manca de recursos per digitalitzar i s'ha de **definir que succeeix amb aquells fons que no es poden digitalitzar**.

S'ha associat accés a transparència però aquesta no és la realitat, hi ha duplictat i **solapament entre els diferents organismes que regulen la transparència i la protecció de dades**, fet que produeix una situació tràgica que només se solucionarà amb un **enfortiment i influència de la capçalera SAC**. En aquest moment, la pròpia Generalitat incompleix la pròpia llei de transparència amb la configuració dels integrants de la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació Pública (CGAIP).

Actualment la CGAIP treu normatives absurdes. Caldria **definir clarament quina documentació es pot oferir a consulta a través d'Internet i quina no**, potser aquest decisió podria anar lligada a les taules d'avaluació.

En relació a l'**accés i la transparència**, la funció dels **arxivers** hauria de ser **fer descripcions i donar accessibilitat**. En el cas dels arxius administratius, la llei de transparència ha permès donar visibilitat als arxivers dintre de la pròpia administració.

Actualment, **manca un marc general que permeti definir què pot ser accessible**, així els serveis jurídics haurien de poder unificar els criteris per donar accés a la informació. La llei de transparència ha originat un problema en quan als quadres de classificació i el dret d'accés. Ara les demandes d'accés arriben a una administració per vies diferents i són resoltes sense la participació de l'arxiver.

Es considera que el paper de l'arxiver en quan a la transparència i l'accés és clau i ha d'estar present en les diferents comissions que regulen la transparència.

D. Memòria i patrimoni: els arxius en la societat digital

Objecte: El futur del patrimoni documental i dels arxius històrics davant dels canvis tecnològics i legals.

L'ideal seria tenir tots els fons digitalitzats amb bons dipòsits de conservació de fons i un bon repositori de forma que els arxius es poguessin centrar en la difusió d'aquests fons.

Per primera vegada sembla que els arxius en paper tindran la seva fi, raó per la qual és important digitalitzar els fons i realitzar la difusió a partir de les còpies. Tot i això, s'ha de tenir clar que **no es podrà digitalitzar tota la documentació existent**. L'usuari del futur ho consultarà **tot en xarxa**, raó per la qual, s'ha de **pensar en els diferents perfils d'usuaris** sense oblidar la pròpia administració.

Actualment, sembla que tot l'anterior a l'administració electrònica no interessa, però s'ha de descriure i en la mesura del possible digitalitzar perquè no es perdi. Així, a curt termini hi haurà un augment dels fons en paper degut a aquesta transició cap al món digital i **cal fer una reflexió sobre quina funció tindrà l'arxiu en el món digital**. En relació a la digitalització, potser no cal **digitalitzar** tots els documents, però si tota **aquella documentació tractada**. Així mateix, la digitalització no es podrà realitzar sense el **suport d'empreses tecnològiques** que aportin coneixements de visió per computador i lectures automàtiques.

E. Arxius i entorn. Visibilitat i projecció dels arxius catalans

Objecte: Incrementar la comunicació dels arxius i enfortir els vincles amb la societat.

Es dona un **intrusisme d'altres centres culturals**, com les biblioteques i els museus, en la **captació de fons**.

En l'entorn patrimonial, els **arxius són els grans desconeguts** i hi ha una clara **manca de visibilitat** d'aquests, així mateix, la pròpia paraula arxiver té una connotació massa historicista i això dificulta la difusió de les tasques de l'arxiver. Així, s'ha de transmetre el missatge de que **els arxius gestionen informació** independentment del suport en què aquesta es trobi.

D'altra banda, hi ha una **manca de cohesió entre els diferents arxius**, s'ha de **millorar la visibilitat dels arxius a les xarxes socials** i explicar on són i què contenen. **La direcció del SAC ha de projectar el món dels arxius** i disposar d'una xarxa potent de difusió que englobi totes les activitats dels centres, ja que en àmbits superiors al municipal cal el suport de la Generalitat.

Així mateix, s'ha de **realitzar docència, crear material didàctic** i impartir formacions a nivell escolar per crear una cultura de l'arxiu des de la base. Tanmateix, la **subdirecció d'arxius** ha de treballar per **donar visibilitat a la feina que fan els arxivers**, actualment surt més als mitjans l'Associació d'Arxivers que la Xarxa d'Arxius Comarcals.

Per tant, cal un projecte comú de relançament dels arxius, donant visibilitat i compartint els materials creats pels diferents arxius, és a dir, s'han de **poder veure tots els recursos del sistema** i que aquest siguin accessibles a tots els arxius per augmentar els recursos disponibles. Així doncs, **cal coordinar recursos**.

Tot i que la difusió és important, no s'ha de perdre de vista que la **tasca bàsica dels arxius és oferir informació i documents**. Finalment, s'ha de ser útil al ciutadà i per millorar la visibilitat s'han de **crear temes i continguts d'interès i atractius per la ciutadania** i es posa com exemple el servei didàctic de l'ANC.

F. La indústria dels arxius i la gestió documental

Objecte: Incentivar l'activitat professional i empresarial dedicada a la gestió documental, la informació i la explotació de dades i la seva relació amb les administracions públiques.

Actualment, **l'empresa privada es veu com un món apart** i la seva experiència no afecta per res a l'administració. Així mateix, les empreses privades actualment opten per incorporar altres perfils professionals per tasques que haurien de realitzar arxivers.

Per tant, l'empresa privada demana les competències de l'arxiver però no busca arxivers, ja que **la paraula arxiver té una connotació massa historicista**.

CRÈDITS:

Document revisat per:

Josep Fernández Trabal,
Coordinador del Pla d'Arxius i
Gestió Documental de Catalunya